

HAVENVISIE 2030

GRONINGEN SEAPORTS

Voortgangsrapportage Havenvisie 2030

3 jaar na vaststelling

De toelichting

Resultaten in de webapp: www.havenvisiegroningenseaports.com

Samenvatting

In 2012 hebben we de Havenvisie opgesteld. In 2030 willen we tot de meest duurzame havens van Europa behoren. Wat is er de afgelopen 3 jaar bereikt?Liggen we op schema en waar is bijsturing nodig?

Na 3 jaar Havenvisie 2030 kan in zijn algemeenheid gezegd worden dat er hard gewerkt is en aansprekende resultaten zijn geboekt. Ondanks een lastige economische periode, constateren we dat de afgelopen 3 jaar veel in gang is gezet om de groene groei in 2030 als realistisch te beschouwen. Maar we zijn er nog niet.

De gevolgen van de economische crisis zijn nog sterk voelbaar. De vervangings- en nieuwe investeringen zijn in de afgelopen periode zeer beperkt gebleven en het aantal uitkeringsgerechtigden is sterk gestegen. Bezuinigingen hebben hun tol geëist op alle niveaus.

In 2014 was een eerste verandering merkbaar richting duidelijk meer aandacht voor kennis en innovatie, aandacht voor investeringen waarin kostenbesparing en duurzaamheid samengaan en de eerste lichtpuntjes voor groei van de economie na een langjarige periode van economische stagnatie.

De economische groei lijkt anno 2015 door te zetten. Consumenten en samenleving vragen om verduurzaming, maar er is nog beperkt geld beschikbaar en nog onvoldoende concurrerend. De circulaire economie waarin steeds meer wordt geproduceerd op basis van hernieuwbare grondstoffen en reststoffen staat in de kinderschoenen, maar komt wel op gang. De weg wordt stap voor stap vrijgemaakt om toepassingen te stimuleren en te versnellen. Aanpassingen van wet- en regelgeving om knelpunten weg te nemen en subsidiering van innovaties op gebied van re-use, re-do en re-cycle zijn op alle schaalniveaus in de maak, van Europees tot regionaal. Stap voor stap wordt groene groei steeds meer een realistisch haalbaar scenario voor Groningen Seaports NV en haar klanten. Dat betekent dat er geen redenen en argumenten zijn om de visie op dit moment te herzien.

De toenemende vraag en realisatie van collectieve voorzieningen stimuleert het ondernemingsklimaat. Daarnaast is de verbetering van de bereikbaarheid van de havens in gang gezet. Er is voldoende ruimte voor verdere ontwikkeling, maar de benodigde milieuinformatie moet wel inzichtelijker worden. De dialoog en samenwerking met natuur- en milieuorganisaties is vertrouwenwekkend en stimulerend gebleken. Er zijn gezamenlijk stappen geformuleerd voor natuur, milieu en economie. Om de effecten van ontwikkeling op de leefomgeving te verminderen zijn goede stappen gezet, maar is er ook nog een missie te volbrengen. De verbetering van de kennisinfrastructuur is voortvarend opgepakt en werpt al zijn vruchten af. Er is meer actie nodig om de ontwikkeling van het arbeidsaanbod in de regio te verbeteren.

Aan de hand van 8 thema's worden in de webbapp www.havenvisiegroningenseaports.com de belangrijkste resultaten gepresenteerd over de voortgang van de Havenvisie 2030. In deze separate toelichting zijn de resultaten en de voortgang in perspectief geplaatst.

Ontwikkel de meest duurzame Havens en Industrie

Inleiding

De Eemshaven en de haven van Delfzijl zijn de belangrijkste havens en industriegebieden van Noord Nederland, en dat willen we graag zo houden. De afgelopen 10 jaar is er veel geïnvesteerd door nieuwe economische dragers in de havens, maar heeft de bestaande industrie moeilijke jaren achter de rug en investeren in vernieuwing was moeizaam. De status van Werelderfgoed Waddenzee waaraan de havens zijn gelegen, vormen een maatschappelijke uitdaging: hoe versterken we de economische positie van de havens en industrie en behouden we werkgelegenheid in deze regio én blijft de natuur in het Werelderfgoed behouden en kunnen we deze verbeteren? Onze partners en stakeholders steunden in 2012 Groningen Seaports om in duurzaamheid als rode draad voor economische groei de oplossingen te zoeken.

In 2012 hebben we de Havenvisie opgesteld. In 2030 willen we tot de meest duurzame havens van Europa behoren. Daarom is een ontwikkelagenda opgenomen met doelen en activiteiten waarmee gericht wordt (samen)gewerkt aan groene economische groei. Dit jaar blikken we na 3 jaar voor het eerst terug. Wat hebben we bereikt? Liggen we op schema en waar is bijsturing nodig? De voortgangsrapportage is opgesteld met als doel

- a) de Havenvisie te realiseren en
- b) te bewaken en bij herhaling de voortgang te meten.

Elke 2 jaar zullen we de voortgangsrapportage uitbrengen. De voortgang van de activiteiten is via de webapp: www.havenvisiegroningenseaports.nl te bekijken.

De economische ontwikkeling hebben we als havenbeheerder en exploitant niet alleen in de hand, evenmin het tempo van een transitie naar (her)gebruik van duurzame energiebronnen en grondstoffen. We opereren in een dynamische wereld vol (on)zekerheden die een grote impact op de ontwikkeling van de havens en industriegebieden kunnen hebben. De prijs van grondstoffen en energie op de wereldmarkt, subsidies en keuzes van de overheid bepalen bijvoorbeeld in belangrijke mate de vestigingsplaats en het proces om een eindproduct te maken. Wat wij maximaal kunnen beïnvloeden is het vergroten van de concurrentiefactor door onze klanten optimaal faciliteren om hier duurzaam te kunnen ondernemen. Zodat kiezen voor duurzaamheid naast een strategische keuze ook economisch voor het bedrijf de beste keuze is. Dat is de strategie die we volgen.

Dat vraagt om een organisatie die actief aan de slag gaat met innovatie en nauw samenwerkt met partners en stakeholders om slimme oplossingen en strategieën te bedenken en te realiseren.

Draagvlak om de visie uit te kunnen voeren is essentieel. En er zijn vele partijen nodig om de Havenvisie te realiseren. De voortgangsrapportage is dan ook in nauwe samenwerking en overleg met partners tot stand gekomen.

De circulaire economie komt dichterbij

In 2012 hebben we op basis van twee lange termijnontwikkelingen met de meeste impact op het beheersgebied en Groningen Seaports de scenario's geschetst voor lange termijn toekomsten die zich kunnen voordoen. (schema scenario's uit de havenvisie). Het grijze krimp scenario domineerde sterk in 2012: Economische stagnatie, industrie op basis van conventionele grondstoffen en energiedragers, beperkte investeringsruimte, duurzaam is verlieslatend. In 2014 was een eerste verandering merkbaar richting duidelijk meer aandacht voor kennis en innovatie, aandacht voor investeringen waarin kostenbesparing en duurzaamheid samengaan en de eerste lichtpuntjes voor groei van de economie na een langjarige periode van economische stagnatie.

De economische groei lijkt anno 2015 door te zetten. Consumenten en samenleving vragen om verduurzaming, maar er is nog beperkt geld beschikbaar en nog onvoldoende concurrerend. De circulaire economie waarin steeds meer wordt geproduceerd op basis van hernieuwbare grondstoffen en reststoffen staat in de kinderschoenen, maar komt wel op gang. De weg wordt stap voor stap vrijgemaakt om toepassingen te stimuleren en te versnellen. Aanpassingen van wet- en regelgeving om knelpunten weg te nemen en subsidiering van innovaties op gebied van re-use, re-do en re-cycle zijn op alle schaalniveaus in de maak, van Europees tot regionaal. Stap voor stap wordt groene groei steeds meer een realistisch haalbaar scenario voor Groningen Seaports NV en haar klanten. Dat betekent dat er geen redenen en argumenten zijn om de visie op dit moment te herzien.

Tussenbalans 2015: Wat is er de afgelopen jaren bereikt?

Bij de vaststelling van de Havenvisie drie jaar geleden lag er een mooi product, maar was er ook de nodige scepsis. "Visies zijn vooral visioenen" aldus één van de stakeholders in 2012. 3 jaar later is de Havenvisie de strategische agenda geworden om de ambities te realiseren en de activiteiten die we als GSP zelf en nadrukkelijk met anderen uitvoeren.

Terugblikkend kan in zijn algemeenheid gezegd worden dat er hard gewerkt is en aansprekende resultaten zijn geboekt de afgelopen 3 jaar. In de regio groeit de trots om wat hier wordt bereikt en gerealiseerd zoals het grootste datacentrum van Google in West Europa, en het grootste on-shore windpark van NL met opgesteld vermogen van 276 MW en aanlanding en bouw van grootste offshore windpark Gemini met opgesteld vermogen van 600 MW. Ondanks de dossiers over aardbevingen en de sluiting van Aldel in 2013, is in de regionale en landelijke media de positieve berichtgeving over de ontwikkelingen in en rondom de Eemshaven over het algemeen toegenomen.

De gevolgen van de economische crisis zijn nog sterk voelbaar. De vervangings- en nieuwe investeringen zijn in de afgelopen periode zeer beperkt gebleven en het aantal uitkeringsgerechtigden is sterk gestegen. Bezuinigingen hebben hun tol geëist op alle niveaus. Zo heeft het Seaports Experience Centrum om jongeren te interesseren voor technische opleidingen haar koers moeten verleggen en de locatie haar deuren moeten

sluiten. Ook zijn wet en regelgeving soms zo complex gebleken dat diverse planologische bestemmingen opnieuw moesten worden opgestart.

Niet goed meetbaar, maar wel belangrijk is het gevoel dat duurzaamheid positiever en minder zweverig wordt benaderd. Ook de economische voordelen van hergebruik van reststromen en afval worden meer benadrukt. Het bedrijfsleven werkt actiever mee aan onderlinge uitwisseling van gegevens om hergebruik te stimuleren en de creativiteit en innovatiekracht lijkt toegenomen. Misschien mede dankzij de economische crisis.

De overheid moet nog krachtiger de circulaire economie stimuleren door 1) i.p.v. afvalstoffen te gaan spreken over reststoffen, 2) het hergebruik ervan als vervanging van de traditionele grondstoffen te bevorderen in aanbestedingen en 3) het snel verlenen van toestemmingen om deze reststromen, al dan niet na bewerking, her te gebruiken.

De dialoog en samenwerking met natuur- en milieuorganisaties is vertrouwenwekkend en stimulerend gebleken. Met de samenwerkingsovereenkomst Ecologie en Economie in Balans die door diverse overheden, bedrijfsleven, natuur en milieuorganisaties en Groningen Seaports is ondertekend, zijn gezamenlijk stappen geformuleerd om enerzijds natuur en milieu in en rondom het Eems estuarium te verbeteren en tegelijkertijd afspraken te kunnen maken over economische ontwikkelruimte. De komende jaren verwachten we meer resultaat te kunnen tonen van deze afspraken.

De belangrijkste tussenresultaten zijn per thema verder uitgewerkt.

Totstandkoming van de voortgangsrapportage

Omdat veel partijen nodig zijn om de Havenvisie te kunnen realiseren zijn zij ook intensief betrokken bij de totstandkoming van de voortgangsrapportage. Bij de start van het proces is een integraal voortgangsteam ingericht bestaande uit Groningen Seaports, Gemeenten Delfzijl en Eemshaven, Provincie Groningen, Samenwerkende Bedrijven Eemshaven en Natuur en Milieufederatie Groningen. De procesbegeleiding en ordening van de rapportage was in handen van de Argumentenfabriek uit Amsterdam.

- Het voortgangsteam heeft de meetmethode ontwikkeld. De resultaten en stappen van de afgelopen 3 jaar worden in beeld te gebracht, evenals de acties voor de komende 2 jaar.
- De ontwikkelagenda uit de Havenvisie is vertaald naar ambities, doelen en activiteiten en is bijgewerkt. Zij is gebundeld in 8 thema's: Economische clusters, ondernemingsklimaat, bereikbaarheid, leefomgeving, ruimte, arbeidsmarkt, kennis en communicatie.
- Op 24 maart 2015 heeft de netwerkbijeenkomst plaatsgevonden om uitleg te geven over de voortgangsmeting en medewerkers te koppelen aan thematrekkers.
- Elk thema heeft een GSP thematrekker. Zij zijn geen projecttrekker of eindverantwoordelijke, maar zij hebben de informatie over de resultaten en acties voor de komende 2 jaar opgehaald bij deskundigen van overheden en andere organisaties.

- Het voortgangsteam heeft de informatie gebundeld en heeft de voortgangsrapportage samengesteld. De belangrijkste resultaten en stappen zijn in de webapp in beeld gebracht.
- De directeur van Groningen Seaports heeft de voortgangsrapportage vastgesteld en biedt deze aan de samenwerkingspartners. De webapp en voortgangsrapportage zijn online voor iedereen beschikbaar.

Aansturing van de ontwikkelagenda

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de activiteiten ligt bij de verschillende initiatiefnemers. De initiatiefnemer die eindverantwoordelijk is voor de uitvoering neemt het initiatief en zorgt voor afstemming en overleg met stakeholders. Dit is een maatwerk aanpak en kan in wisselende samenstellingen. De stakeholders denken mee, doen mee, stimuleren en of faciliteren.

Er is geen uitvoeringsstructuur opgezet voor de aansturing. Daarvoor is de ontwikkelagenda te breed en wordt ervoor gekozen periodiek de voortgangsinformatie op te halen. In verschillende bestuurlijke overleggroepen wordt in wisselende samenstellingen over de thema's en activiteiten gesproken. Dit geeft voldoende borging om de voortgang te bewaken en zo nodig bij te sturen.

Toelichting en beoordeling van de voortgang

Thema Economische clusters

Doel: we ontwikkelen de clusters van havens en industrie

Dit zijn de speerpunten:

- Ontwikkelen van het energiecluster
- Ontwikkelen van datacluster
- Ontwikkelen van het offshore cluster
- Ontwikkelen van het cluster chemie
- Ontwikkelen van het cluster reststoffen

Waar staan we? De clusterontwikkeling komt op gang

- Vergroening van het energiecluster en de uitwisseling van energie met andere landen zijn de belangrijkste uitdagingen waar de activiteiten op zijn gericht om het energiecluster te versterken. De eerste op en overslaglocatie voor biomassa is het afgelopen jaar gerealiseerd bij Biomassacentrale Golden Raand op Oosterhorn. De Eemshaven is verder versterkt als knooppunt voor energie. Door Gemini wordt gebouwd aan het aanlandingspunt voor de elektriciteitskabel van de windparken op zee. De Wilhelminahaven is in gebruik genomen voor de kolenoverslag voor de centrale van RWE en is geschikt gemaakt voor overslag van biomassa.

- De ontwikkeling van Eemshaven zuid oost voor de vestiging van datacenters heeft resultaat gehad. Google is in 2014 gestart met de bouw van een groot datacentrum. De eerste stappen zijn gezet naar de Eemshaven Internet Exchange om het netwerk voor internationaal dataverkeer te versterken met de Eemshaven als knooppunt. Bij de aanleg van de Cobra- elektriciteitskabel naar Denemarken zal tegelijkertijd een glasvezelkabel worden aangelegd.
- De ontwikkeling van het offshorewindcluster is boven verwachting snel gegaan. De Beatrixhaven is gereed voor de op en overslag van onderdelen. Vanuit de Eemshaven zijn de afgelopen jaren diverse onderdelen met schepen vertrokken voor de bouw van windparken op zee. Tegenvaller is de stagnatie van de realisatie van een helihaven in of in de directe omgeving van de Eemshaven om de bouw, onderhoud en reparatie van de windparken op zee efficiënt te faciliteren. Er is in samenwerking met de overheden de afgelopen jaren veel gedaan om een juiste locatie te vinden. Een besluit is voorsnog uitgebleven omdat helikopterroutes conflicteren met de ambities voor de realisatie van windenergie, de wet en regelgeving complex en tegengesteld werkt en er gebrek aan draagvlak bleek voor het zoekgebied.
- Het chemiecluster op Oosterhorn heeft de afgelopen jaren beperkt geïnvesteerd maar er is door Provincie en Rijk veel geld beschikbaar gesteld voor vernieuwingen en innovatie. De sector in zijn algemeenheid heeft echter moeilijke jaren achter de rug waardoor het aantrekken van nieuwe bedrijven achter is gebleven. De vernieuwingen in de chemie zijn noodzakelijk om geen marktaandeel te verliezen aan Midden-Oosten, Amerika en Azië. Om voorop te lopen wordt vernieuwing gezocht in het ontwikkelen van nieuwe grondstoffenstromen, gebruik van reststromen en biobased materialen. De onderzoeken laten interessante perspectieven zien, maar daadwerkelijke toepassingen zijn nog niet gerealiseerd. Met name voor de biobased chemie was dat wel de verwachting.
- Bedrijven in de handel en verwerking van afval- en reststoffen worden nog te vaak beschouwd en behandeld als een tweederangs sector met ongewenste uitwassen. De sector professionaliseert zich echter al jaren op een positieve manier. Afval- en reststoffen gaan grondstoffen worden, omdat primaire grondstoffen steeds schaarser en duurder worden en gebruik en hergebruik, bewerking en opwerking duurzamer en goedkoper worden. Het reststoffencluster in Delfzijl heeft zich helaas nauwelijks ontwikkeld de laatste jaren hoewel er zeker belangstelling voor is. Er is veel ingezet op acquisitie. Het provinciaal en rijksbeleid ondersteunen en stimuleren het gebruik van reststoffen, maar in de vestigingsvoorwaarden moeten er nog stappen worden gezet.

- Meerdere bedrijven hebben de afgelopen periode bekend gemaakt dat ze tientallen miljoenen investeren in het vergroten van de productie:

Bedrijf	Project	Status	Investeringsvolume	eenheid
Chemcom bv	Bouw SRF Fabriek voor hoogwaardige meststoffen	In aanbouw	4,5 miljoen	2
PPG Chemical Industries bv	Bouw Agilon fabriek	In aanbouw	23 miljoen	10
Zeolyst	Bouw/uitbreiding Zeoliet fabriek	In aanbouw	30 miljoen	7
Phoenix	Doorstart fabriek verwerking gevaarlijk afval	In voorbereiding	8 miljoen	26
Reym TCC	Total Care Centre	In aanbouw	6 miljoen	55

Daarnaast zijn er meerdere projecten/acquisities in de pijplijn met een totaal investeringsvolume van tientallen miljoenen en worden investeringen voorbereid in de uitbreiding van de stoomleiding.

Wat zijn de belangrijkste acties voor 2015-2017

Er ligt een compleet actie- en aquisitieplan klaar voor de komende jaren als onderdeel van de uitvoering van het rapport Willems “chemiecluster op stoom”.

Thema ondernemingsklimaat

Doel: We verbeteren het ondernemingsklimaat voor bedrijven

Dit zijn de speerpunten:

- Investeren en ontwikkelen van openbare industriële infrastructuur en faciliteiten
- Verminderen van de regeldruk
- Ontwikkelen van een regionaal vestigingsbeleid
- Ondersteunen van startende ondernemers

Waar staan we? **Meer vraag naar collectieve voorzieningen**

- In de afgelopen jaren van een economische recessie heeft het thema ondernemingsklimaat gemiddeld veel aandacht gekregen. De commissie Willems heeft in 2014 in haar eindrapport en advies “Chemiecluster op stoom, actieplan chemiecluster Eemsdelta” de speerpunten verder vorm gegeven en ervoor gezorgd dat de activiteiten de komende jaren actief worden opgepakt en gerealiseerd. Onderzoek naar collectieve voorzieningen en faciliteiten in de industriegebieden heeft vanuit de economische overwegingen (kostenreductie en winstmaximalisatie) én vanuit de toegenomen duurzaamheidsambities een mooie stap voorwaarts gemaakt. De eerste ‘closed loops’ in uitbreidingen van leidingennetwerken zijn gerealiseerd. Speciaal voor deze ontwikkelingen te faciliteren heeft GSP de Utiliteiten B.V. “Seaports Connect” opgericht om de drijvende kracht te zijn in deze ontwikkeling.

- De aanleg van de buizenzone Eemshaven-Delfzijl is planologisch nagenoeg afgerond. Pas als de eerste klant zich meldt om hiervan gebruik te maken wordt over gegaan tot de daadwerkelijke aanleg.
- De clustercommissaris heeft het eerste onderzoek naar belemmeringen en administratieve druk in de regelgeving afgerond. Het advies is aangeboden aan het Ministerie van Economische Zaken om sneller vernieuwingen en innovaties door te kunnen voeren

Wat zijn de belangrijkste acties 2015-2017?

- Uitvoering van het Masterplan Utilities.

Thema Arbeidsmarkt

Doel: We stimuleren de ontwikkeling van het arbeidsaanbod

Dit zijn de speerpunten:

- Versterken van het aanbod van geschoolde arbeidskrachten
- Kansen bieden aan mensen die hulp nodig hebben op de arbeidsmarkt

Waar staan we? **Voldoende geld, maar veel meer actie nodig**

- De beschikbaarheid van goed geschoold personeel heeft meerwaarde voor de economische ontwikkeling van de regio. Ondanks het vergroten van de aantrekkelijkheid, is de afgelopen jaren er een lagere instroom op technische opleidingen, onder meer door minder leerlingen (bevolkingskrimp). Bedrijven geven aan dat zij de technische vacatures op dit moment goed kunnen vervullen. Dat klopt, op dit moment is de arbeidsmarkt ruim door de economische crisis, maar dit gaat veranderen. De grijze druk is hoog en bedrijven komen uit het dal. De verwachting is dan ook dat de komende jaren werkgevers het moeilijk zullen krijgen met de vervullen van technische vacatures (*1 Etil (2015) Ontwikkelingen en Prognoses op de Noordelijke Arbeidsmarkt 2014-2020*). Daarom is de uitdaging en urgentie groot om in de driehoek overheid – onderwijs- bedrijfsleven de knelpunten samen aan te pakken en ook op andere fronten actie te ondernemen om de beschikbaarheid van voldoende technisch geschoold personeel te behouden.
- In de regio is het aantal mensen in de uitkering in korte tijd, tussen 2013 en 2015, zeer sterk gestegen (27,5%) (info ISD Noordoost). De oorzaken liggen niet alleen in de crisis met faillissementen (o.a. Aldel) en bezuinigingen (o.a. in de zorg), maar ook in het sluiten van de sociale werkvoorziening en de Wajong regeling en het verhogen van de pensioenleeftijd. Daarnaast verdwijnt er nog steeds werk naar lage lonenlanden. De situatie is urgent. De schuldenproblematiek loopt op en een grote tweedeling in de maatschappij dreigt te ontstaan tussen mensen met en zonder werk. Positief is dat er nog steeds veel beweging is van mensen die de uitkering in- en uitstromen (jaarlijks 400). Dat zijn niet dezelfde mensen. Ook is er een grote groep die deeltijd werk verricht. In de bijstand zitten veel mensen die goed kunnen werken

en over capaciteiten beschikken, er is gezamenlijk meer actie nodig om deze mensen aan een baan te helpen.

Wat zijn de belangrijkste acties en accenten voor 2015-2017?

- Realisatie van een mobiliteitscentrum in de stad Groningen
- Opstellen van een regionale grensoverschrijdende arbeidsmarktstrategie door Noordelijke Provincies, steden en Samenwerkingsverband Noord- Nederland

Thema Ruimte

Doel: We maken en houden ruimte beschikbaar voor de groei van havens en industrie

Dit zijn de speerpunten:

- Bestaande ruimte in havens en industrieterreinen beter benutten
- Uitbreiden van beschikbare ruimte voor havens en industrie
- Verbeteren van de bescherming tegen hoogwater
- Creëren van locaties voor ontwikkelen en testen van nieuwe technologie

Waar staan we? **Voldoende fysieke ontwikkelruimte, wel meer milieu informatie nodig**

- We gaan ervan uit dat de economische doorontwikkeling van de havens en industrie tot 2030 voldoende fysieke uitbreidingsruimte heeft en houdt, ook voor de vestiging van energie-intensieve bedrijvigheid, zoals datacenters, en locaties voor het testen van nieuwe technologieën, maar de planvorming hiervoor is nog niet afgerond. De afgelopen jaren heeft ondanks grote inzet van veel partijen de planologische herbestemming voor diverse gebieden tegenslagen gekend, waardoor vertragingen zijn opgelopen. De bestemmingsruimte voor datacenters is voor een deel wel gerealiseerd. De stapeling van verschillen in regelgeving en de lange doorontwikkelingstijd zorgden voor ingewikkelde vraagstukken rondom de planvorming. In 2015 is een nieuwe start gemaakt.
- Voor de nog braakliggende terreinen is en wordt een nuttige tijdelijke invulling gezocht, bijvoorbeeld voor de landbouw, tijdelijke opslag, tijdelijke natuur of zonnepanelen. De kaderuimte voor overslag is voldoende tot 2030 omdat de openbare kades met name in de Eemshaven zijn uitgebreid. Het gezamenlijk gebruik maakt een effectievere en efficiëntere benutting mogelijk.
- De uitbreidingsruimte moet verder bestand zijn tegen hoogwater en er moet voldoende milieuruimte beschikbaar zijn en blijven. Bescherming tegen hoogwater is en wordt door de waterschappen voortvarend aangepakt en heeft de afgelopen jaren een hoge prioriteit gekregen. De komende jaren worden de eerste dijkversterkingen tussen Eemshaven en Delfzijl dan ook ter hand genomen. Ook in de Eemshaven zijn maatregelen genomen om de buitendijkse terreinen beter tegen hoogwater te beschermen en bedrijven hierover beter te informeren.
- De beschikbare milieuruimte is niet eenduidig inzichtelijk te maken. Voor geluid wordt het "plafond" vastgelegd in een contour in een bestemmingplan. Voor andere onderdelen, bijvoorbeeld emissies geldt een nationaal plafond, maar is er regionaal

een hogere ambitie. Voor geur is er een provinciaal beleid. Sneller en beter inzicht in de beschikbare milieu informatie is urgent en moet de komende jaren meer aandacht krijgen om vergunningverlening te kunnen versnellen en efficiënt met beschikbare (milieu)ruimte om te gaan (zie ook thema leefomgeving).

Wat zijn de belangrijke acties voor 2015-2017

- Ontwikkelruimte is vastgelegd in geactualiseerde bestemmingsplannen op gemeentelijk niveau en in de omgevingsvisie en structuurvisie op provinciaal niveau.
- Er is gestart met een pilot voor milieu informatie in een geografisch informatiesysteem

Thema Leefomgeving

Doel: We minimaliseren de negatieve effecten van activiteiten op de leefomgeving

Dit zijn de speerpunten:

- Minimaliseren van de uitstoot van schadelijke stoffen
- Verkleinen van de overlast voor omwonenden
- Verbeteren van de veiligheid voor omwonenden en werknemers
- Besparen op het gebruik van grond en hulpstoffen
- Verminderen van afval van haven en industrie en in de zee
- Versterken van de natuurwaarden in en om de havens en industrie

Waar staan we? **Goed op weg, maar nog een missie te volbrengen**

- De afgelopen jaren zijn de inspanningen serieus geweest, met het Ecoportscertificaat steeds als leidende methodiek voor Groningen Seaports, waarin steeds een 2 jarig programma is opgenomen om voortdurend te verbeteren op de milieuprestaties in de havens. Dit jaar is het 5^e certificaat behaald. Er wordt voorop gelopen met activiteiten om afval terug te dringen en gestaag wordt gewerkt aan een breed scala aan activiteiten die leiden tot het verminderen van emissies. Het resultaat is echter nog niet meetbaar omdat gerealiseerde activiteiten niet worden doorgerekend op resultaat en de indicatoren nog ontbreken. Een continue monitoring van de voortgang vraagt extra aandacht om inzicht te krijgen in het behalen van de doelstellingen in 2030.
- Er zijn veel onderzoeken en activiteiten gestart rondom besparing op grondstoffen door hergebruik van afval en reststromen als restwarmte en water. Er is meer informatie beschikbaar om business cases tot stand te kunnen brengen voor het sluiten van kringlopen. We verwachten hier de komende jaren meer over te zien en te horen.
- Ondanks het vaststellen van een provinciaal geurbeleid en de opgestelde e-neuzen in het industriegebied van Oosterhorn is het resultaat van deze inspanningen nog niet voldoende om de overlast van geur en stof naar omwonenden terug te dringen en in de hand te houden. Dit vraagt een gezamenlijke inzet van overheid en bedrijfsleven onder meer door een gezamenlijk klachtenafhandelingssysteem te ontwikkelen, zodat accuraat kan worden ingegrepen als er klachten binnenkomen. Daar gaat nu teveel tijd overheen.

- De inzet van overheden, natuurorganisaties en GSP natuurwaarden te versterken is de afgelopen jaren zeer groot geweest, maar heeft nog tot onvoldoende resultaat geleid met name als het gaat om de concrete verbetering van de natuurwaarden in het Eems-Dollard estuarium. De stap van praten en papier naar concrete uitvoeringsprojecten komt langzaam op gang onder meer door grensoverschrijdende belangen, complexiteit van vraagstukken, financiering en de vele stakeholders. Het perspectief voor realisatie van diverse concrete projecten in de komende 10 jaar is goed. Er is breed draagvlak en er zijn diverse verbeterprojecten met nieuwe kwelders langs de randen in voorbereiding, zoals project Marconi, de brede en de dubbele dijk tussen de Eemshaven en Delfzijl.

Wat zijn de belangrijkste acties voor 2015-2017?

- Ontwikkeling van een meet- en monitoringprogramma
- Ontwikkeling en uitbreiding van een industriewaternet, een restwaternet en een restwarmtenet
- Ontwikkeling van een natuurprogramma om de ecologie in het Eemsestuarium te verbeteren
- Ontwikkeling van een emissiereductieprogramma Eems Delta

Thema Bereikbaarheid

Doel: We verbeteren de bereikbaarheid van haven en industrie

Dit zijn de speerpunten:

- Verbeteren bereikbaarheid van havens en industrie over de weg
- Vergroten van de capaciteit van het spoorvervoer
- Vergroten van de capaciteit vervoer over water
- Verbeteren van de aansluiting van vervoersstromen
- Ontwikkelen van op en overslag capaciteit

Waar staan we? **De bereikbaarheid verbetert**

- Op gebied van logistiek wordt een verschuiving verwacht naar veel meer synchromodaal transport waar in plaats van afspraken vooraf over wijze van transport, afspraken over kosten, kwaliteit en duurzaamheid centraal staan. Hiermee krijgt de transporteur de vrijheid om op elk moment op basis van real-time informatie, flexibel en duurzaam de vervoerswijze in te zetten (Topteam Logistiek, 2011). De komende decennia zal slimmer organiseren en plannen door gebruik van internet en ICT het transport efficiënter en duurzamer worden.
- De aantrekkelijkheid van de havens voor vestiging wordt mede bepaald door een goede bereikbaarheid via meerdere logistieke modaliteiten. De bereikbaarheid van de havens over de weg is de afgelopen jaren voortvarend ter hand genomen en sterk verbeterd. De N33 is in 2013 en 2014 verdubbeld tussen Assen en de A7 en de voorbereidingen worden getroffen voor verdere verdubbeling tot Appingedam. De aanpak van de rondweg Groningen is volle gang, waarmee ook de bereikbaarheid tussen stad en Eemshaven verbetert. In Delfzijl is in de haven en industrieterrein en

op aan en afvoerwegen de capaciteit over de weg vergroot en is veel aandacht besteed aan veilige inrichting.

- Na de vernietiging van het Tracébesluit vaarwegverruiming Noordzee-Eemshaven heeft de minister in 2014 volgens planning een nieuw Tracébesluit genomen. In juli 2015 heeft de Raad van State ingestemd met vaarwegverruiming en is het Tracébesluit onherroepelijk. De uitvoering start eind 2015.
- De aanpassingen binnenvaartroute Lemmer-Delfzijl lopen volgens planning, knelpunt blijft echter verlenging van de sluis in Delfzijl. Concreet zicht op verlenging is er voorsnog niet, maar inzet van de afgelopen jaren biedt perspectief voor realisatie op termijn voor 2030. Rijkswaterstaat heeft een Mirt onderzoek in haar planning opgenomen. Met de aanpassing worden ook de binnenvaartroutes naar Duitsland en de Eemshaven verbeterd. Vooral voor volume transport (bulk en massa) biedt dit voordelen boven de weg. Er is de afgelopen jaren door gemeente Delfzijl en Groningen Seaports veel inzet gepleegd op de totstandkoming van een veerverbinding Delfzijl- Knock. Dit heeft niet tot beoogd resultaat geleid. De kosten wegen niet op tegen de baten. Ook de komende jaren wordt daarom geen resultaat verwacht.
- In de spooragenda zijn concrete stappen gezet voor de aanpassing en verlenging van het spoor Roodeschool - Borkumlijn (Eemshaven) voor personenvervoer in de Eemshaven. De komende jaren wordt realisatie verwacht en loopt daarmee volgens planning. Daarnaast is veel bereikt met de provinciale inzet op verbetering van de spoorverbinding Groningen – Bremen (wunderlinie) voor personenvervoer. De ambitie voor verbetering van het grensoverschrijdend goederenvervoer krijgt in de verkenningen steeds meer aandacht, onder andere door opname in het werkprogramma zeehavens. De aanleg van de Oostboog bij Veendam is onderdeel van onderzoek en verkenningen. Steviger inzet is de komende jaren nodig om goederenvervoer naar Duitsland via de Noord-corridor om deze op de agenda te houden en de ambitie te kunnen realiseren.
- Verdere inzet op een goederenspoorverbinding Delfzijl - Veendam lijkt vruchteloos en wordt uit de ontwikkelagenda Havenvisie gehaald. Het aandeel goederenvervoer is te dun en zal naar verwachting de komende 15 jaar niet wijzigen. Er is geen perspectief op een positieve business case, ook niet op termijn bij verbetering van goederenvervoer vanaf Veendam richting Duitsland.

Wat zijn de belangrijkste acties voor 2015-2017?

- Realisatie van de verruiming van de vaarweg Noordzee Eemshaven
- Tracébesluit voor de verdubbeling van de N33 tot aan Appingedam
- Realisatie van personenvervoer met de trein naar de Eemshaven

Thema Kennis

Doel: We verbeteren onze kennisinfrastructuur

Dit zijn de speerpunten:

- Ontwikkelen en verzamelen van nieuwe kennis die bruikbaar is voor havens en industrie
- Vertalen en verspreiden van beschikbare kennis

Waar staan we? **De samenwerking is voortvarend opgepakt**

- Voor de ontwikkeling het verzamelen van nieuwe kennis is met name ingezet op de versterking van het netwerk bedrijfsleven, Groningen Seaports en kennis en onderwijsinstellingen in de regio en in samenwerkingen daarbuiten. Vraag en aanbod van kennis hebben elkaar de afgelopen jaren dan ook steeds beter gevonden. Het onderzoeksprogramma binnen de leerstoel Havenlogistiek bij de Rijksuniversiteit Groningen heeft veel informatie en inzicht gegeven over de waarde van kleine havens binnen het grotere netwerk van grote havens en logistieke infrastructuur. De kennisvragen en opleidingsbehoefte verschuiven meer in de richting van ICT infrastructuur.
- Kennis krijgt pas waarde wanneer door delen en verspreiding ervan nieuwe toepassingen worden ontwikkeld en andere inzichten tot betere resultaten leiden. Door de krachten te bundelen wordt effectiever onderzoek gedaan en de aansluiting van onderwijsrichtingen op de behoefte van bedrijven verbeterd. Zo zijn nieuwe studierichtingen en lespakketten ontwikkeld onder andere voor wind- en procestechologie en nautiek. Kennisontwikkeling samen met andere havens wordt de komende jaren verder verkend.
- Alle ontwikkelde onderwijsattributen van het Seaports Experiencecentrum hebben een nieuwe plaats gekregen in diverse schoolopleidingen: Zoutstraat, Scheepstraat, Containerwand, Scheepsimulatoren, Eemshaven 3d vliegen.

Wat zijn de belangrijkste acties voor 2015-2017?

- Starten van nieuwe samenwerkingsinitiatieven met het havenbedrijf Rotterdam
- Verkenning naar een nieuwe opleiding Fysiek Internet door het Noorderpoortcollege

Thema Communicatie

Doel: We verbeteren onze communicatie en onze belangenbehartiging

Dit zijn de speerpunten:

- Kennismaken van een groter publiek met de havens en industrie
- Versterken van de belangenbehartiging
- Meten en rapporteren van de voortgang op duurzaamheidsdoelen

Waar staan we?

- De doelstelling binnen dit thema is niet gericht op de informatiehonger in de wereld, de snelheid waarmee deze wordt gedeeld en de voortdurende ontwikkelingen om elkaar te volgen en te beoordelen. Dit is een wezenlijk en essentieel onderdeel geworden van het dagelijkse werk van alle partners voor elk van de genoemde thema's. Op een paar punten maken we een uitzondering.
- Als groepen een bezoek brengen is de verrassing over de activiteiten in de havens en industrie over het algemeen positief. De verwachtingen over de havens en zware industrie liggen bij het gemiddelde publiek nog altijd relatief laag door onbekendheid en onwetendheid. Nog altijd wordt gedacht aan vuil en zwaar werk. Om het imago in positieve zin te versterken moeten de havens en industrie voor meerdere

doelgroepen toegankelijker, aantrekkelijker en interessanter worden om een bezoek te brengen of er te werken. Bezoekers en werknemers zijn ambassadeurs. Zij vertellen het verder met of zonder social media. Uiteraard speelt veiligheid van bezoekers een grote rol en mag het de economische ontwikkeling niet in de weg gaan staan.

- Door de aanwezigheid van zware industrie en de vestiging aan de rand van Werelderfgoed Waddenzee is duurzaamheid een belangrijk onderwerp waar voortdurend in de communicatie aandacht voor moet zijn. De indruk is dat veel van de activiteiten die hieraan bijdragen onvoldoende worden gecommuniceerd. Ook het meetbaar maken van de prestaties is een verbeterpunt.
- De zeehavens hebben allen te maken met dezelfde EU, dezelfde rijksoverheid, komen dezelfde vraagstukken tegen en dezelfde wet- en regelgeving. Afzonderlijk zijn de zeehavens soms te klein, om voor alle onderwerpen zelf de belangenbehartiging te doen. Gezamenlijk komt de boodschap duidelijker en effectiever over. De eerste stappen binnen de in 2013 opgerichte brancheorganisatie zeehavens zijn gezet om hierover de komende jaren afspraken te maken.

Wat zijn de belangrijkste acties 2015-2017?

- Educatieve en recreatieve bezoekmogelijkheden worden uitgebreid
- Binnen de brancheorganisatie zeehavens worden samenwerkingsafspraken gemaakt over belangenbehartiging en promotie
- Vaststellen van de indicatoren voor het meten van duurzaamheidsprestaties

Tot Slot

De weergegeven resultaten en de activiteiten in de voortgangsrapportage en de webapp zijn een belangrijke greep van alle stappen die door verschillende partijen zijn en worden gezet om in de regio Eemdelta een duurzame economische groei te realiseren en werkgelegenheid te creëren en te behouden. Uiteraard is en wordt er veel meer gedaan dan de samenvatting die hier is gegeven. We hopen hiermee het vertrouwen te geven aan partners, bestuurders en stakeholders dat een goede weg is ingeslagen en voortvarend wordt gewerkt aan realisatie. Wij hebben vertrouwen in een goede samenwerking voor de toekomstige activiteiten.

